

**AVRUPA KOMİSYONU TARAFINDAN HAZIRLANAN
2006 GENİŞLEME STRATEJİ BELGESİ
-GAYRİ RESMİ ÖZET TERCÜME-**

Avrupa Komisyonu, 8 Kasım 2006 tarihinde genişlemeye ilişkin 2006 Strateji Belgesi'ni açıklamıştır. Söz konusu belge, AB'nin mevcut stratejisi çerçevesinde; Birliğin etkin biçimde işlemesi, beşinci genişlemeden dersler çıkartılması, genişlemeye ilişkin sorunların ele alınması, aday ülkelere üyelik sürecinde destek olunması ve genişlemenin devamı için kamuoyunun desteğinin sağlanması hususlarında bir yaklaşımın ana hatlarını ortaya koymaktadır. Ayrıca, sözkonusu Belgenin 1 numaralı Ek'inde Komisyon'un, AB'nin yeni üye entegre edebilme kapasitesine ilişkin özel raporu yer alırken, 2 Numaralı Ek'inde aday ülkelerle ilgili sonuç ve değerlendirmelere yer verilmektedir.

2006 Strateji Belgesinde ele alınan hususlar aşağıda özet olarak sunulmaktadır.

1. Giriş

Genişleme, son yıllarda, gerek politik gerek ekonomik açıdan AB'nin gelişiminin merkezinde yer almıştır. Genişleme, ekonomik açıdan, refahı ve rekabet yeteneğini artırmış, küreselleşmenin yarattığı sorunlara yanıt verebilme yetisini sağlamıştır. Bu, bir bütün olarak Avrupa'ya doğrudan fayda sağlamıştır. Genişleme AB'nin tüm dünyadaki ağırlığını artırmış ve onu daha güçlü bir uluslararası aktör haline getirmiştir.

Mayıs 2004'te on yeni üyenin katılımının ardından, Bulgaristan ve Romanya'nın 1 Ocak 2007'de Birliğe dahil olmasıyla beşinci genişleme tamamlanmış olacaktır. On yeni üye ülke, AB yasalarına mükemmel bir seviyede uyum sağlamış ve AB kurumlarının işleyişine önemli katkıda bulunmuşlardır. Bu ülkeler, ekonomik aktivitelerin, ticaretin ve yatırımın artmasına da katkıda bulunmuş, yüksek düzeyde ekonomik büyüme sağlamışlardır.

Mevcut genişleme gündeminde **Batı Balkan ülkeleri ve Türkiye** bulunmaktadır. Bu ülkelere, gerekli koşulları yerine getirdikleri takdirde üyelik perspektifi verilmiştir. Sözkonusu ülkeler AB'ye üyelik yolunda farklı noktalardadır: Hırvatistan ve **Türkiye'nin üyelik müzakereleri** devam ederken, Makedonya Aralık 2005 itibarıyla aday ülke statüsü kazanmıştır. 2006-2007 döneminde AB genişleme gündemi bazı güçlüklerle karşı karşıyadır. Bu güçlükler özellikle, **Türkiye'nin üyelik müzakereleri**, Kosova'nın gelecekteki statüsü konusu, Sırbistan'la ilişkiler ve Bosna-Hersek'in kendi yönetiminde daha fazla güç kazanması konularıdır.

AB Komisyonu Ocak 2007'den itibaren yeni kurulan Katılım Öncesi Aracı (IPA) ile mali yardım sağlayacaktır. Bu yardım, Katılım Ortaklıkları ve Avrupa Ortaklıkları belgelerinde yer alan öncelikler üzerinde yoğunlaşacaktır.

Avrupa Konseyi'nin Haziran 2006'da kabul ettiği sonuç bildirgesi çerçevesinde Avrupa Kurumlarının reform sürecine devam edilecektir. Yeni bir üye ülkenin katılımına kadar geçecek süre içerisinde yeni bir kurumsal yapının tesis edilmesi gerekmektedir.

Genişleme, Avrupa'nın küresel vizyonu ve rolü üzerine bina edilmiş tarihi bir projedir. Demokratik meşruiyetin sağlanması açısından, bu sürecin Avrupalılar tarafından benimsenmesi ve desteklenmesi gerekmektedir. Bir ülkenin üyeliğine ilişkin kilit nitelikteki kararlar, her bir ülkede ve Birlik içerisinde demokratik biçimde seçilmiş organlarca alınmaktadır.

Üye ülkeler, genişlemenin AB'nin çıkarlarına neden uygun olduğunun açıklanmasına önderlik etmelidirler. Komisyon, nesnel bilgi akışını kolay erişilebilir bir halde geliştirmeye ve genişleme hususunda kamuoyuyla daha etkin iletişim kurulmasını teminen üye ülkeler ve Avrupa Parlamentosuyla işbirliği yapmaya hazırdır.

AB Konseyi, Aralık 2006'da yapacağı toplantıda genişleme konusunu ele alacaktır. Konsey, Aralık 2005 tarihli sonuç bildirgesinde Komisyon tarafından ortaya konan stratejinin 2006 genişleme tartışması için iyi bir temel oluşturduğunu kaydetmiştir. Sözkonusu strateji, dikkatli biçimde yönetilmiş olan genişlemenin, Avrupa entegrasyonunu genişleteceğinin ve derinleştireceğinin altını çizmektedir. Strateji, üç ilke üzerine kuruludur; halen genişleme sürecinin parçası olan ülkelere olan taahhütlerin konsolidasyonu, "koşulluluk" hususunun adil ve özenli biçimde uygulanması ve genişleme konusunda kamuoyuyla iletişimin yoğunlaştırılması.

AB, genişlemenin hızı konusundaki kaygılara ciddiyetle eğilmektedir. AB, taahhütlerinin aşırı büyümesine yol açmamak için, genişleme stratejisini konsolidasyon üzerine kurmuştur. Konsolidasyon, yeni yükümlülükler üstlenmekte temkinli olunurken, halen sürecin bir parçası olan ülkelere karşı verilmiş taahhütlere sadık kalmak anlamına gelmektedir.

Tüm aday ve potansiyel aday ülkelere koşulluluk ilkesi özenli biçimde uygulanmaktadır. Üyelik sürecindeki her yeni adım, aday ülkenin siyasi ve ekonomik reformları başarıyla gerçekleştirmesine bağlı olarak atılmaktadır. AB aynı zamanda, üyelik sürecinin niteliğini daha da geliştirme ihtiyacı duymaktadır. Üyelik uzun bir süreç olduğundan, aday ülkeleri bu reformları devam ettirmeye yöneltecek teşviklere ihtiyaç duyulmaktadır. Şeffaflığın geliştirilmesi, AB'nin bu süreçte ihtiyaç duyduğu diğer bir husustur.

Birliğin kendi kurumları da 2008 yılı öncesinde gerekli reformları gerçekleştirmek suretiyle güçlendirilmelidir. AB'nin bu süreci kurumsal yapının oturtulmasını başarmak ve gelecekteki finansmanını ele alarak değerlendirmesi önemlidir. Birliğin yeni üyeleri kabul etmesi ve bunu gerçekleştirirken entegrasyon hızını kesmemesi gelecekte daha önem taşıyacaktır. Komisyon'un ekte sunulan AB'nin yeni üyeleri hazmetme kapasitesine ilişkin özel raporu (Ek:1), Birliğin bir yandan etkin biçimde işlemlerini sağlarken, diğer yandan genişleme gündeminde karşılaşılması muhtemel sorunlara cevap teşkil edecek bir yaklaşımı ortaya koymaktadır.

Avrupa ülkelerinin tümü genişleme sürecine dahil değildir. AB, bu sürecin parçası olmayan ülkelerle farklı ilişkiler kurmuştur: Avrupa Ekonomik Alanı, Avrupa Komşuluk Politikası ve İsviçre ile ikili ilişkiler. Özellikle Avrupa Komşuluk Politikası, AB'ye komşu ülkelerle üzerinde anlaşılabilir öncelikler ve ortak değerler çerçevesinde ilişkiler kurmaya yarayan bir çerçeve görevi görmektedir. Etkin bir Komşuluk Politikası, genişleme sürecinin temel bir tamamlayıcısıdır. Komisyon, önümüzdeki aylarda güçlendirilmiş Komşuluk Politikası için yeni teklifler sunacaktır.

2. Beşinci Genişleme

Genişleme, AB'nin en etkili politika araçlarından birisi olarak süreklilik arz eden değerini, bütün kıtada barışa ve demokratik gelişmeye başarıyla katkı sağlayarak ortaya koymuştur. 2004 yılında katılan on üye ülke, AB kurumları ve politikalarıyla sorunsuz bütünleşmelerine devam etmişlerdir. Bu ülkeler AB hukukuyla mükemmel bir uyum seviyesine sahiptir ve AB kurumlarının çalışmalarına önemli ölçüde katkı yapmışlardır. Birlik kurumları etkili bir şekilde işlemeye devam etmiştir. Kurumlar, Birlik tarafından 2008 yılında gerçekleştirilecek reformlar ile daha da güçlendirilecektir.

Genişleme, Avrupa'nın güvenlik ve istikrarını artırmanın yanında ekonomik yararlar da sağlamıştır. Yeni üye ülkeler, ekonomik faaliyetlerde, ticaret ve yatırım seviyelerinde artış yaratmış ve yüksek seviyede ekonomik büyüme kaydetmiştir. 1 Ocak 2007'de Slovenya'dan başlayarak Euro'nun yeni üye ülkeler tarafından kademeli olarak kabul edilmesi bu olumlu yönelime ilave katkı sağlayacaktır.

Birliğin genişlemesi, daha etkili bir işbölümü sağlayarak AB'yi küresel rekabette daha donanımlı hale getirmiştir. Genel olarak son genişleme, AB'nin ekonomik büyümesi ve modernizasyonu için bir katalizör görevi görmüştür. Son zamanlarda birçok önemli araştırma bunu açıklıkla ortaya koymuştur. Örneğin, yeni üye ülkelerin katılımıyla işgücünün serbest dolaşımını benimseyen üye ülkeler somut ekonomik faydalar sağlamışlardır. Bu ülkelerin milli gelirleri ve vergi kazançları artmıştır. Yeni üye ülkelere gelen işçiler, işgücü pazarındaki nitelikli eleman eksikliğinin aşılmasına yardımcı olmuş ve yeni kültürel çevrelere iyi uyum sağlamışlardır. Bu başarının ışığında, Katılım Antlaşması'nda belirtilen şartlar altında işgücü pazarlarına serbest girişe izin veren üye ülkelerin sayısı hızla artmıştır.

Bulgaristan ve Romanya'nın AB üyeliğine hazırlıkları, koşulların titizlikle izlenmesi ilkesine uygun olarak ve AB'nin tam desteğiyle devam etmiştir. İki ülke de katılım müzakereleri süresince geniş kapsamlı reformlar yapmışlardır. Bununla birlikte, Komisyon'un Ekim 2005, Mayıs 2006 ve Eylül 2006 tarihli ilerleme raporları daha fazla çaba gerektiren sorunlu konuların altını çizmiştir. Kaydedilen gelişme sonucunda Bulgaristan ve Romanya, 1 Ocak 2007 itibarıyla üyeliğin hak ve sorumluluklarını üstlenecek bir konuma gelmiş olacaktır. Eylül ayında Komisyon tarafından hazırlanan rapor, bu ülkelerde katılım öncesi ve sonrasında reform sürecindeki ilerlemenin devamının sağlanması için izlenecek yol ve araçları belirtmektedir.

Genel olarak, beşinci genişleme önemli bir başarı olmuştur. Yararları önümüzdeki yıllarda hissedilmeye devam edilecektir. Gelirleri artmakta olan 100 milyonu aşkın yeni AB vatandaşı Avrupa ekonomisini daha ileriye taşımaya yardımcı olacaktır. Genişleme, bir bütün olarak AB'ye daha yüksek bir demokrasi ve hukukun üstünlüğü standardı getirmiş, tüm AB vatandaşlarının güvenliğini güçlendirmiş ve Birliğin refahını artırmıştır.

3. Genişleme süreci

Genişleme politikası üç temel ilkeye dayanmaktadır: taahhütlerin konsolidasyonu, koşulluluk ve iletişim.

AB genişleme gündeminde **konsolidasyon**, Birliğin yeni bir taahhütte bulunmak konusunda ihtiyatlı, fakat hali hazırda genişleme süreci içinde yer alan ülkelere karşı mevcut

yükümlülüklerine sadık kalması anlamında kullanılmaktadır. AB, Batı Balkan ülkelerine ve Türkiye'ye bir Avrupa perspektifi sunmaktadır. Bu taahhüt bahse konu ülkelerin reformlara devam etmesi için güçlü bir teşvik işlevi görmektedir.

Titiz fakat adil bir **koşulluluk** tüm aday ve potansiyel aday ülkeler için geçerlidir. Her ileri adım, ülkelerin katılım sürecinin her safhasında yerine getirmeleri gereken koşullara dair kendi ilerlemelerine bağlı olacaktır. Bu yaklaşım, reformların sağlanmasına ve yeni üye ülkelerin katılım aşamasına kadar tüm yükümlülüklerini yerine getirmelerine yardım edecektir.

Genişlemenin başarıya ulaşması için **AB vatandaşlarının desteğini almak** zorunludur. Üye ülkeler genişleme sürecini ve özel olarak genişlemenin AB vatandaşlarına sağlayacağı yararları etkili bir biçimde anlatmada önderlik etmelidirler. Vatandaşların kaygılarına yanıt vermek ve yanlış izlenimleri gerçeklerle değiştirmek esastır. Demokratik meşruiyet AB katılım süreci için temel husus olmaya devam etmektedir.

3.1. Katılım müzakereleri

Türkiye ve Hırvatistan ile katılım müzakereleri Ekim 2005'te başlamış olup, müzakereler bu ülkelerdeki siyasi ve ekonomik reformlar ve komşularla iyi ilişkiler geliştirme konularında teşvik edici bir unsurdur. Bu ülkeler Konsey tarafından onaylanmış açık ve titiz müzakere çerçeveleri temelinde değerlendirilmektedir. **Müzakerelerin sürati, reformların uygulamaya geçirilmesindeki hıza bağlı olacaktır.**

Katılım müzakereleri düzenlemeleri aday ülkelerin tüm AB müktesebatını ve politikalarını uygulamaları üzerine oturtulmuştur. Aday ülkeler müktesebatı kabul edip uygulamak ve anlaşmaların öngördüğü siyasi hedeflere bağlı kalmakla yükümlüdürler. Müzakereler, aday ülkeler ile AB'ye entegrasyonun kolaylaştırılması konusunda gereken tüm önlemlerin alınması hususunda uzlaşmalara imkan verecektir. **Her ülke kendi ilerleme durumuna göre değerlendirilecektir.**

Ekim 2005'ten beri devam eden tarama süreci Türkiye, Hırvatistan ve Komisyon'dan yüzlerce uzmanı müktesebatın tanıtılması, ülkelerin uyum düzeylerinin görülmesi ve uygulama için planların değerlendirilmesi konuları çerçevesinde bir araya getirmiştir. Tüm fasıllarda tarama süreci yakın zamanda tamamlanmıştır.

Bir faslın taranmasından sonra üye ülkeler Komisyonun önerileri doğrultusunda faslın müzakerelere açılıp açılmayacağına ya da aday ülkeler tarafından müzakerelerin başlaması için ulaşılması gereken performans kriterleri (*benchmark*) bulunup bulunmadığına bakarak karar verecektir. Müzakereler açılırken, AB, fasılların geçici olarak kapatılması için gerekli performans kriterleri de dahil olmak üzere ortak tutumunu ortaya koymaktadır.

Performans kriterleri beşinci genişlemeden alınan dersler sonucunda ortaya konmuş araçlardır. Amaçları üye ülkeleri gerekli reformları gerçekleştirmek konusunda teşvik etmek yoluyla müzakerelerin kalitesini arttırmaktır. Performans kriterleri ölçülebilir olup her bir müktesabat başlığının temel öğeleriyle ilgilidirler. Genel olarak, açılış kriterleri gelecekteki uyum için (strateji ve eylem planları gibi) temel hazırlık gerektiren adımları ve müktesebata uyumu yansıtan ahdi yükümlülüklerin yerine getirilmesi hususları ile ilgilidir. Kapanış kriterleri esasen yasal önlemler, idari ve hukuki kurumlar ve müktesebatın uygulanmasına dair performansın

değerlendirilmesiyle ilgilidir. Ekonomik alandaki fasıllarda da işleyen bir pazar ekonomisi olma kriteri söz konusudur.

Bir aday ülke müzakere edilmekte olan bir fasıldaki açılış kriterlerini karşılayamadığı takdirde, Komisyon bu fasıldaki müzakerelerin durdurulmasını önerebileceği gibi, bir aday ülke geçici olarak kapatılmış bir fasıldaki kapanış kriterlerini yerine getiremez hale gelmişse, Komisyon üye ülkelere bu fasıldaki müzakerelerin yeniden açılmasını önerebilir. Ayrıca, mevcut müzakere çerçeve belgelerinde, özgürlük, demokrasi ve temel insan hak ve özgürlükleri gibi ilkelerin ciddi ve devamlı bir biçimde ihlal edilmesi durumunda katılım müzakerelerinin askıya alınabilmesi öngörülmektedir.

Birlik, müzakere sürecindeki ülkelerin hem siyasi kriterleri yerine getirmesini hem de müzakereler boyunca daha yüksek standartlara ulaşma yönünde çaba göstermesini beklemektedir. Siyasi kriterler başlığı altındaki hususlara yönelik gelişmeler hakkında ülkelerle gerçekleştirilecek diyalogun sonuçları müzakere sürecine aktarılacaktır. Komisyon diyalogu üye ülkelerle birlikte hazırlayacak ve onlara ilgili Konsey birimleri aracılığıyla rapor verecektir. Ayrıca, mevcut müzakere çerçevesi Yargı ve Temel Haklar faslını içermektedir. Bu, kritik alanlardaki ilerlemenin yakından izlenmesine imkan verecektir.

Bundan böyle, ülkelerin ekonomik reformlarıyla ilgili diyalogun sonuçları müzakere sürecine aktarılacaktır. Bu diyalog, ekonomik kriterlerin yerine getirilmesi ve AB ekonomileriyle uyum sağlama alanlarına odaklanacaktır. Katılım öncesinde ülkelerin işleyen pazar ekonomilerine sahip ve iç pazarda rekabet edebilecek durumda olmaları temel önemdedir. Katılım öncesi yardımlar bu hedeflerin gerçekleştirilmesine odaklanacaktır.

3.2 Katılım Öncesi Strateji

Katılım öncesi stratejinin temel unsurları, Katılım Ortaklığı ve Avrupa Ortaklığı¹ (*European Partnerships*) belgeleridir. Sözkonusu belgeler, ülkelerin AB üyelik hedefine doğru ilerleme sağlamaları için gereken öncelikleri, Komisyon'un ilerleme raporlarında yer alan bulgular temelinde belirlemekte ve önceliklerin yerine getirilmesine yönelik verilen AB desteğinin çerçevesini çizmektedir. Konsey tarafından bu yıl içerisinde sonuçlandırılmış olan Belgelerin, Komisyon tarafından 2007 sonunda gözden geçirilmesi öngörülmektedir.

1 Ocak 2007'den itibaren Komisyon, modernleşme, reform ve müktesebata uyumu teşvik etmek için "Katılım Öncesi Aracı (IPA)" aracından yararlanacaktır. IPA, önceki destek araçlarının (PHARE, CARDS, ISPA ve SAPARD gibi) tümünü yerine geçecektir. Aday ve potansiyel aday ülkeler yeni araçtan yararlanmaya eşit derecede ehildirler. Kuralların ve prosedürlerin standartlaştırılması ve daha fazla esneklik sağlanması, tahsis edilen AB fonlarının daha etkili ve etkin olmasını sağlayacaktır. Türkiye ve Batı Balkan ülkelerine önümüzdeki yedi yıl içerisinde

¹ Avrupa Birliği'nin 2003 yılında belirlenen Selanik Gündemi çerçevesinde Batı Balkanlar ile ilişkileri geliştirmek amacıyla açıkladığı belgelerdir. Bu belgeler, Katılım Ortaklığı Belgeleri ile paralellik göstermekte ve kısa ve orta vadeli reform çalışmalarını içermektedir. Bu güne kadar Arnavutluk, Kosova, Sırbistan Karadağ gibi Batı Balkan ülkelerine ilişkin olarak açıklanmıştır. Bu yolla, anılan ülkelerin Topluluk programlarına katılımı ve mali yardımlara erişimi sağlanmıştır.

yaklaşık 11,5 milyar Euro tahsis edilecektir. Komisyon, her ülke ve her temel tahsisat alanına yönelik endikatif IPA fon miktarlarını gösteren çok yıllık mali çerçeve hazırlamaktadır.²

4. Kamuoyunun Genişlemeye Desteğinin Sağlanması

Genişlemenin, AB açısından da büyüme, istikrar ve güvenlik bakımlarından kayda değer yararları mevcuttur. Bununla beraber, bu yararların kamuoyuna daha iyi izah edilmesi gerekmektedir. AB, genişleme politikasını ve yararlarını daha iyi açıklamalı, algılamalara gerçeklerle yanıt vermelidir.

AB'nin genişleme politikasının daha iyi anlatılabilmesi konusuna üye devletler, Avrupa Parlamentosu ve Komisyon'un desteğini alarak önderlik etmelidirler. Üye devletler, halka en yakın olan bölgesel ve yerel makamların ve sivil toplum kuruluşlarının yardımıyla genişlemenin tüm AB ülkelerine sağladığı faydaları kamuoylarına izah etmelidirler. Vatandaşların gelecek genişlemelere hazırlanması, karşılıklı anlayışın geliştirilmesini gerektirmektedir. Bu konuda Komisyon, 2005 yılında aday ve potansiyel aday ülkeler ile AB arasında bir sivil toplum diyalogu girişimi başlatmıştır. Bu program, öğrenci değişimi, inceleme gezileri ve kadın örgütleri, sendikalar ve iş çevreleri arasında ziyaretler yoluyla sivil toplumlar arasındaki iletişimi artırmayı hedeflemektedir.

Bu çerçevede, Komisyon, bundan böyle tarama raporlarının, müzakere fasıllarının açılması için performans kriterlerin ve nihai AB ortak tutumlarının yayımlanmasını önermektedir. Komisyon, sivil toplum diyaloguna olan desteğini artıracak ve halklar arası iletişimin gelişmesini teşvik edecektir. Komisyon, ayrıca, genişleme politikasını daha etkili bir şekilde anlatacaktır.

5. 2007 yılında beklenen önemli güçlükler

5.1 .Beşinci Genişlemeden Kalan Sorunlar

Kıbrıs'ta kapsamlı bir çözüme ulaşılması ve Ada'nın birleşmesi önemli bir güçlük olmaya devam etmektedir. Komisyon, Kıbrıslı Türk ve Kıbrıslı Rum toplumlarının liderlerinin BM çerçevesinde kapsamlı bir çözümü hedefleyen sürecin yeniden canlandırılması yönünde 2006 yılında attıkları adımları memnuniyetle karşılamaktadır. Bu çabaların 2007 yılında kapsamlı bir şekilde ileriye götürülmesi gerekmektedir.

Komisyon, geçmişte olduğu gibi bugün de bu tür çabaları desteklemeye hazırdır. Konsey, Kıbrıslı Türklerin izolasyonunun ortadan kaldırılması yönünde Komisyon tarafından önerilen üç tedbirin ikisini kabul etmiştir. Yeşil Hat Tüzüğü Kıbrıslı Türklerin ve Rumların yanı sıra AB vatandaşlarının Ada'da serbest dolaşımını sağlamıştır. Kıbrıs Türk toplumuna yönelik yardım programı kabul edilmiş ve uygulanmaya başlamıştır. Komisyon tarafından önerilen "Kuzey Kıbrıs" ile doğrudan ticaret konusundaki Tüzük kabul edilmeyi bekleyen kilit bir araçtır. Tüzüğün süratle kabul edilebilmesi için daha fazla çabaya ve uzlaşma ruhuna ihtiyaç bulunmaktadır.

² 2007 – 2013 bütçesi ile beraber oluşturulmuştur.

5.2. Aday Ülkeler

Türkiye, özellikle 9. reform paketinin kabulüyle birlikte reform sürecinde ilerlemeye devam etmiştir. Ayrıca, işkence ve kötü muamele vakaları sıfır hoşgörü politikasıyla uyumlu olarak azalmaktadır. Ancak reformların sürati yavaşlamış olup, 2007’de reformlara ivme kazandırılması yönünde kararlı çabalar gösterilmesi önem taşımaktadır. TCK’nın 301. maddesinin kaldırılması veya değiştirilmesi ve genelde mevzuatın Avrupa standartlarıyla uyumlaştırılması suretiyle ifade özgürlüğünün gecikmeksizin güvence altına alınması gerekmektedir. İfade özgürlüğünün yanı sıra dini özgürlükler, kadın hakları ve sendikal haklar alanında da daha fazla çaba gösterilmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Asker üzerinde sivillerin demokratik kontrolünün sağlanması ve kanunların tatbiki ve adli uygulamaların reform sürecinin ruhuyla daha fazla uyumlu hale getirilmesi gerekmektedir. Aynı zamanda, Türkiye, Güney Doğu’daki ciddi ekonomik ve sosyal problemlere eğilmeli ve Kürt nüfusunun hak ve özgürlüklerden tam olarak yararlanması sağlamalıdır. 2006 Ocak ayında kabul edilen Katılım Ortaklığı Belgesi reformlarla ilgili sağlanan gelişme açısından ölçü olmaya devam etmektedir. İyi komşuluk ilişkileri temel unsur olmaya devam etmektedir. Komisyon siyasi kriterlerle ilgili olarak izlemesini devam ettirecektir.

21 Eylül 2005 tarihinde kabul edilen Avrupa Topluluğu ve Üye Ülkeler Deklarasyonu’nda belirtildiği üzere, **AB, Türkiye’nin Ankara Anlaşması’nın ek protokolünü tam olarak ve ayırım gözetmeksizin uygulamasını ve ulaşım araçlarına ilişkin kısıtlamalar da dahil olmak üzere malların serbest dolaşımı önündeki tüm engelleri ortadan kaldırmasını beklemektedir. Mükellefiyetlerin tam olarak yerine getirilmemesi müzakerelerde kaydedilecek ilerlemeyi etkileyecektir.** Komisyon, Aralık Avrupa Konseyi toplantısı öncesinde şayet Türkiye **yükümlülüklerini yerine getirmemiş ise gerekli önerilerde** bulunacaktır. Katılım Ortaklığı Belgesi’nde yer verildiği üzere, **Türkiye’nin somut adımlar atması AB ile ikili ilişkilerin normalleştirilmesi bakımından hayati önem taşımaktadır.**

Hırvatistan, 2006’da siyasi ve ekonomik kriterler ile İstikrar ve Ortaklık Anlaşması’nın uygulanması bağlamında ilerleme kaydetmeye devam etmiştir. 2007’de karşılaşılabilecek en önemli güçlük, kaydedilen ilerleme ile özellikle yargı ve kamu yönetimi reformu, yolsuzlukla mücadele ve ekonomik reform gibi kilit alanlarda reformların hızının artırılması yönünde olacaktır. İyi komşuluk ilişkileri hala kilit önemdedir ve önemli ikili sorunlara, özellikle de sınırların belirlenmesine öncelik verilmelidir. Bölgesel işbirliği de önemlidir. Azınlık hakları ve mültecilerin geri dönmesi konuları sürekli yakın ilgi gerektirecektir.

Makedonya’nın, 2005 yılı Aralık ayında aday ülke olarak kabul edilmesi sözkonusu ülkenin reformlar sonucu elde ettiği kazanımların teyit edilmesi anlamına gelmektedir. Makedonya 2006 yılı içinde düşük bir hızla da olsa ilerleme kaydetmeye devam etmiştir. Temmuz ayında yapılan seçimler genel olarak uluslararası standartlara uygun şekilde gerçekleşmiştir. Tespit edilen eksikliklerin çözümü için çaba sarf edilmesi gerekmektedir.

5.3. Muhtemel Aday Ülkeler

Arnavutluk ile imzalanan İstikrar ve Ortaklık Anlaşması’nın (*Stabilisation and Association Agreement*) ilişkilerde ilerleme kaydedilmesine imkan vermiştir. Anlaşma’nın ticari hükümlerine ilişkin Geçici Anlaşma 1 Aralık 2006’da yürürlüğe girecektir. Avrupa perspektifi, ülkedeki tüm unsurların siyasi ve ekonomik reformları devam ettirmeleri için hayati önemdedir.

Avrupa perspektifi, **Bosna-Hersek**'teki tüm tarafların ekonomik ve politik reformların gerçekleştirilmesini sağlaması açısından hayati önem taşımaktadır. İstikrar ve Ortaklık Anlaşması müzakerelerinin tamamlanması ve uygulamaya konulması ülkenin Avrupa perspektifini güçlendirecektir.

2006 yılı Haziran ayında bağımsızlığını kazanan **Karadağ** ile İstikrar ve Ortaklık Anlaşması müzakerelerine başlamıştır. AB perspektifi, Karadağ'a katılım öncesi sürecin istikrarlı ve güvenli ortamında devlet inşası sırasında karşılaşılabilecek zorluklarla mücadele imkanı vermektedir. Karadağ'ın ilerleme kaydedebilmesi için kurumlarını yeterince güçlendirmesi gerekmektedir.

Sırbistan, AB ile gerçekleştirdiği İstikrar ve Ortaklık Anlaşmasına ilişkin müzakereler sırasında güçlü kurumsal kapasitesini ortaya koymuştur. Sırbistan yüzölçümü, coğrafi konumu ve idari kapasitesiyle bölgede kilit bir ülkedir.

Kosova'nın statü sorunu kendine özgü bir niteliğe sahiptir, bu yüzden herhangi bir emsal teşkil etmemektedir. Nihai statü siyasi ve hukuki açıdan sarıh olmalı ve Kosova'nın gelecekteki gelişimi bakımından net bir vizyon oluşturmalıdır.

6. Sonuç ve Tavsiyeler

Yukarıda yer verilen analiz çerçevesinde, Komisyon'un önerileri aşağıdadır:

1. AB'nin genişleme politikası taahhütlerin konsolidasyonu, koşulluluk ve iletişim ilkelerine dayalı olmaya devam etmektedir. AB, süreçteki ülkelere yaptığı taahhütleri yerine getirmekte olup, yeni yükümlülükler üstlenmek konusunda ihtiyatlıdır. Katılım sürecinin hızı, aday ülkelerdeki reformların hızına bağlıdır.
2. Mevcut genişleme stratejisi, AB'nin yeni üye ülkeleri entegre etme kapasitesi ile birlikte genişlemeye ilişkin yeni bir uzlaşının zeminini oluşturmaktadır.
3. AB'nin yeni üye ülke kabul edebilme kapasitesi iki faktöre bağlıdır.
 - Avrupa entegrasyonunun, AB'nin işleme kapasitesine hanel getirmeksizin derinleştirilmesi ve güçlendirilmesi momentumunun korunması. Bu hem mevcut hem de müstakbel üye ülkelerin lehinedir.
 - Aday ülkelerin, AB'ne dahil olduklarında üyelik mükellefiyetlerini yerine getirebilmeye hazır olduklarının garanti altına alınması. Bu kapasite, Komisyon'un koşulluluk ilkesine göre katı bir şekilde değerlendirilecektir.
4. AB'nin entegrasyon kapasitesi katılım sürecinin her aşamasında değerlendirilecektir. Adaylık başvurularına ilişkin değerlendirmelerde ve katılım müzakereleri sürecinde, Komisyon, katılımın temel politika alanlarına etkisinin analizlerini gerçekleştirecektir. Böylece, üye ülkelerin ilgili fasıllarda AB ortak pozisyonları belirlemelerine, gerekli hallerde geçiş süreleri ve diğer düzenlemeler tespitine yardımcı olacaktır.

5. Müstakbel katılımların bütçesel etkileri değerlendirilirken, Komisyon temel politika alanları üzerindeki etkileri değerlendirecektir.
6. AB, genişleme politikasını uygularken, kendi kalkınmasını sürdürme ve derinleştirmeyi garanti altına almalıdır. Genişlemiş AB’de karar alma süreçlerinin etkinliğinin sağlanabilmesi için kurumsal reforma ihtiyaç bulunmaktadır. Yeni bir ülke AB’ne katılmadan önce yeni bir kurumsal yapı oluşturulmalıdır.
7. Komisyon, katılım sürecinin kalitesini geliştirecektir. Fasılların müzakereye açılması ve kapatılması için performans kriterleri belirlenebilir ve bazı fasıllarda müzakerelerin askıya alınması ve tekrar başlatılmasına ilişkin şartlar tespit edilebilir. Politik ve ekonomik diyalogların sonuçları müzakere sürecine dercedilecektir. Yargı reformu ve yolsuzlukla mücadele gibi zor konuların katılım sürecinin erken bir aşamasında ele alınması gerekmektedir.
8. Şeffaflığın güçlendirilebilmesi için, Komisyon, temel müzakere belgelerinin kamuoyuna açıklanmasını önermektedir.
9. Genişlemeye kamuoyu desteğinin sağlanması hayati önemdedir. Sürece ilişkin kararlılık ve koşulluluğun katı bir şekilde sürdürülmesi ile AB’nin entegrasyon kapasitesine duyulan güven bu desteğin devamı açısından büyük önem taşımaktadır. Genişlemeye ilişkin iletişimin daha iyi sağlanması gerekmektedir. Vatandaşların görüşlerinin alınması ve dile getirilen kaygıların yeterli politikaların geliştirilmesi ve bilgilendirmek suretiyle dikkate alınmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Üye Ülkelerin oynayabileceği önemli roller bulunmaktadır. Komisyon, Avrupa Parlamentosu, ulusal, bölgesel ve yerel idareler ve sivil toplum ile birlikte üzerine düşeni yerine getirecektir.
10. Türkiye, Kopenhag politik kriterlerini yerine getirmeye ve politik reformlara devam etmektedir. Ancak, reform süreci geçen yıl boyunca yavaş bir seyir izlemiştir. İfade özgürlüğü başta olmak üzere önemli adımlar atılmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Müslüman olmayan dini cemaatlerin hakları, kadın hakları, sendikal haklar ve sivillerin askerleri kontrol etmesi alanlarında iyileştirmeye ihtiyaç bulunmaktadır. Türkiye, işleyen bir Pazar ekonomisi olarak kabul edilebilir ve üyelik yükümlülüklerini yerine getirme kabiliyetini geliştirmiştir. İyi komşuluk ilişkileri temel bir unsur olmaya devam etmektedir.
11. 21 Eylül 2005 tarihinde kabul edilen Avrupa Topluluğu ve Üye Ülkeler Deklarasyonu’nda belirtildiği üzere, AB, Türkiye’nin Ankara Anlaşması’nın ek protokolünü tam olarak ve ayırım gözetmeksizin uygulamasını ve ulaşım araçlarına ilişkin kısıtlamalar da dahil olmak üzere malların serbest dolaşımı önündeki tüm engelleri ortadan kaldırmasını beklemektedir. Mükellefiyetlerin tam olarak yerine getirilmemesi **müzakerelerin genel olarak ilerlemesini** etkileyecektir. Komisyon, Aralık Avrupa Konseyi toplantısı öncesinde şayet Türkiye yükümlülüklerini yerine getirmemiş ise gerekli önerilerde bulunacaktır. Katılım Ortaklığı Belgesi’nde yer verildiği üzere, Türkiye’nin somut adımlar atması AB ile ikili ilişkilerin normalleştirilmesi bakımından hayati önem taşımaktadır.
12. Hırvatistan, katılım müzakerelerine iyi bir başlangıç yapmıştır. Ülke, tarama sürecinin tamamlanmasının ardından, önemli adımlar atmıştır. Bununla birlikte, yargı reformu, yolsuzlukla mücadele, ekonomik reform ve Yugoslavya’ya ilişkin uluslararası Ceza

Mahkemesi ile tam işbirliği alanlarında kayda değer adımlar atılması gerekmektedir. İyi komşuluk ilişkileri ve bölgesel işbirliği temel bir unsur olmaya devam etmektedir.

13. Makedonya'nın 2005 Aralık ayında, aday ülke olarak belirlenmesi, ülkenin reform yönünde attığı adımların teyit edilmesi anlamına gelmektedir. 2006 yılında ülke yavaş bir hızda olsa da reformlara devam etmiştir. Tüm Batı Balkan ülkeleri geçen yıl Komisyon tarafından belirlenen yol haritası kapsamında farklılaşan ilerlemeler kaydetmiştir. Bu ülkelerin İstikrar ve Ortaklık Anlaşmalarından kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmelerine ilişkin performansları, AB'nin üyelik başvurularına ilişkin değerlendirmenin temel bir unsurunu oluşturacaktır.

EK -1

Yeni Üye Entegre Edebilme Kapasitesine İlişkin Özel Rapor

Avrupa Konseyi'nin 2006 Haziran ayı Zirve toplantısındaki talimatı uyarınca, AB'nin yeni üyeleri entegre etme kapasitesine ilişkin orta ve uzun vadede ortaya çıkabilecek hususların ele alındığı rapor, 2006 Strateji Belgesi'nin asli bir bölümünü teşkil etmektedir.

1993 yılında yapılan Kopenhag Avrupa Konseyi sonuç bildirdesinde “bir taraftan Avrupa entegrasyonunun ivmesi korunurken, Birliğin yeni üye hazmetme kapasitesinin, hem Birlik hem de aday ülkelerin genel çıkarına olan ve göz önünde bulundurulması gereken önemli bir faktör olduğu” hususuna yer verilmiştir. 2005 Strateji Belgesi'nde yer verildiği ve 2006 Haziran ayında yapılan Avrupa Konseyi'nce de teyit edildiği üzere, genişlemenin hızının AB'nin entegrasyon kapasitesini de dikkate alması gerekmektedir.

AB, genişleme politikasını uygularken, kendi kalkınmasını sürdürme ve derinleştirmeyi garanti altına almalıdır. Genişlemiş AB'de karar alma süreçlerinin etkinliğinin sağlanabilmesi için kurumsal reforma ihtiyaç bulunmaktadır. Yeni bir ülke AB'ne katılmadan önce yeni bir kurumsal yapı oluşturulmalıdır.

Genişleme, ortak ilkeler, politikalar ve kurumların paylaşılmasına ilişkin bir projedir. Birlik, kurumlarındaki adil denge gözetilerek karar alma ve faaliyet gösterebilme kapasitesini, garanti altına almalı, bütçe limitlerine özen göstermeli ve iyi bir şekilde işleyecek ve hedeflerine ulaşacak olan iddialı ortak politikalar uygulamalıdır.

AB'nin hazmetme veya entegrasyon kapasitesi, AB politikaları ve kurumlarının gelişimi ve aday ülkelerin iyi hazırlanmış Üye Ülkelere dönüştürülmesi ile belirlenmektedir. Aday ülkelerin Birliğe katılım kapasiteleri Birlik tarafından, koşulluluk ilkesi çerçevesinde sıkı bir şekilde değerlendirilmektedir. Entegrasyon kapasitesi, AB'nin belirli bir dönemde, Antlaşmalar ile belirlenmiş olan politika ve hedeflerini tehlikeye atmaksızın yeni üye kabul edip edemeyeceği ile ilgili bir durumdur. Dolayısıyla bu kavram, her şeyden önce işleyişe ilişkin bir durumu anlatmaktadır. Komisyon, önümüzdeki dönemde, katılım sürecinin tüm önemli aşamalarında, etki değerlendirme raporları hazırlayacaktır. Bu değerlendirmeler yapılırken, her bir ülkenin özellikleri göz önünde bulundurulacaktır.

Bugüne kadar geçen sürede, genişleme çerçevesinde AB'nin üye sayısı 6'dan yakında 27'ye yükselecektir. Bu genişlemeler, Avrupa'nın bütünleşmesine, demokrasi ve istikrarın yerleşmesine çok önemli katkı sağlamıştır. Genişleme, Birliğin derinleşmesine paralel bir şekilde ilerlemiştir.

Mevcut genişleme stratejisi üç ilke üzerine kuruludur: halen genişleme sürecinin parçası olan ülkelere olan taahhütlerin konsolidasyonu, “koşulluluk”, ve genişleme konusunda kamuoyuyla iletişimin yoğunlaştırılması. Süreç, Türkiye ve Batı Balkan Ülkelerini kapsamaktadır. Avrupa Konseyi bu ülkelere, gerekli şartları yerine getirdikleri takdirde, üye olabileceklerine ilişkin açık bir perspektif vermiştir. AB, sürece dahil ülkelere olan taahhütlerini yerine getirmekle birlikte, yeni yükümlülükler üstlenme konusunda ihtiyatlıdır.

Mevcut durum itibariyle, çok sayıda ülkenin aynı anda Birliğe katılımı muhtemel gözükmemektedir. Aday ülkeler ve potansiyel aday ülkeler, politik ve ekonomik gelişmişlik ile idari kapasite alanında farklılıklar göstermektedir. Orta ve uzun vadede, başka katılımların olması muhtemel gözükmemektedir.

AB, kendi iç gelişmeleri ve aday ülkelerin Üye Ülke olarak sorumluluk üstlenebilme kapasitelerinin elverişli olması durumunda, başarılı bir şekilde yeni üye ülke kabul edebilecektir. Sürecin demokratik meşruiyetinin güçlendirilmesi için AB vatandaşlarının da genişlemeye hazırlanmaları gerekmektedir.

Belgede önerilen yaklaşımın üç boyutu bulunmaktadır.

1. AB'nin, Avrupa entegrasyonunun ivmesini koruyabilmesinin sağlanması,
2. Aday ülkelerin koşulları yerine getirebilmelerinin sağlanması,
3. Daha iyi iletişim

1. AB'nin, Avrupa entegrasyonunun ivmesini koruyabilmesinin sağlanması

a. Kurumsal Yapı

AB'nin Kurumsal yapıya ilişkin yeni düzenlemelere sadece genişleme perspektifinde değil, aynı zamanda, mevcut Birliğin daha iyi işleyişi açısından da ihtiyacı bulunmaktadır. Birliğin, mevcut ülkeler ve genişleme perspektifinde kurumlar ve karar alma süreçlerinin etkin işleyişinin devamlılığının sağlamaya ihtiyacı vardır.

Daha önceki genişlemelerde, katılımcı ülkelerin AB kurumlarına entegrasyonu katılımı müzakerelerinin bir parçasını teşkil etmiş ve müzakerelerin sonuçları Katılım Antlaşmalarına yansıtılmıştır. Son genişleme öncesinde kurumsal reformlar yapılmıştır. 2004 yılında Birliğe katılan ülkeler ve Bulgaristan ve Romanya ile yapılan katılım antlaşmalarının kurumsal hükümleri Nice Antlaşması'na göre belirlenmiştir. Nice Antlaşması 27 üyeli bir Birliğin kurumsal yapısını belirlemiştir. Antlaşmada, Birlik 27 üye ülkeye ulaştığında, Komisyon üyelerinin sayısının üye ülkelerin sayısından daha az olacağı ve üye sayısının Konsey'de oybirliği ile belirleneceği ve bu kuralın 27'nci üyenin katılımı ertesindeki ilk Komisyon'da uygulanacağı kararlaştırılmıştır. Konsey, ayrıca, eşitlik ilkesine uygun olarak, bir rotasyon sistemi de belirleyebilecektir.

Nice Antlaşması, 27'den daha fazla üyeli bir Birlik için diğer kurumların işleyişi için yapılması gerekli düzenlemelere ilişkin bir hüküm içermemektedir. Avrupa Parlamentosundaki üyelik dağılımı ile Konsey'deki oy dağılımı AB karar alma kapasitesinin temel unsurlarıdır. Dolayısıyla, yeni bir genişlemeden önce, AB'nin kurumsal reformun kapsam ve içeriğine ilişkin karar vermesi gerekmektedir.

Genişleme ayrıca, kurumların işleyişine ilişkin olarak, farklı dillerin kullanımı gibi pratik hususları gündeme getirecektir. Müteakip üyelik başvurularına ilişkin Komisyon görüşleri, kurumsal yapıya ilişkin etkileri de değerlendirecektir.

Yeni bir üye ülkenin katılımına kadar geçecek süre içerisinde yeni bir kurumsal yapının tesis edilmesi gerekmektedir.

b. AB Politikaları

Geçmiş genişlemeler, yeni üyelerin kendi tecrübelerini Birliğe kazandırmaları nedeniyle AB politikalarını güçlendirmiştir. İç Pazar gibi bazı AB politikaları ise daha fazla sayıda üye ülke söz konusu olduğunda daha yararlı olacaktır.

Birlik genişledikçe, her alanda ortak politikalar ve uygulamalar geliştirmeye devam etmelidir. Müteakip üyelik başvurularına ilişkin Komisyon görüşleri, ortak politikalara ilişkin etkileri de değerlendirecektir. Bu etkiler, ayrıca, müzakere çerçeve belgelerine de yansıtılacaktır.

Türkiye ve Hırvatistan için hazırlanan müzakere çerçeve belgeleri bu ülkelerin AB'ne entegrasyonları için ve genişleme ertesinde AB politikalarının etkin işleyişi için bir dizi tedbir öngörmektedir.

Komisyon önümüzdeki dönemde, genişlemenin bütçeye etkilerini değerlendirirken tarım ve uyum politikalarına etkilerini de inceleyecektir. Katılım müzakereleri kapsamında, Komisyon, kişilerin dolaşımı, sınır kontrolleri, tarım, ulaştırma gibi temel politika alanlarına ilişkin olarak kapsamlı değerlendirmeler hazırlayacaktır.

c. AB Bütçesi

Birliğin politikalarını finanse etmeyi sürdürebilmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Genişleme süreci boyunca, genişlemenin AB bütçesine etkisi dikkatli bir şekilde değerlendirilecektir. Müteakip üyelik başvurularına ilişkin Komisyon görüşleri, bütçeye ilişkin etkileri de değerlendirecektir. Yeni bir üye ülkenin katılımından önce, AB'nin ihtiyaç duyulan bütçe araçlarına ilişkin gerekli kararları alması gerekmektedir. Bu doğrultuda, Komisyon, müteakip katılım müzakerelerinde, gerekli mali araçlara ilişkin bir paketi kabul edecektir.

2. Aday ülkelerin koşulları yerine getirebilmelerinin sağlanması

Aday ülkelerin gerekli koşulları yerine getirebilmesi, Komisyon'un genişleme stratejisinin unsurlarından birini teşkil etmektedir. Aday ülkelerin iyi hazırlanmaları AB'ne entegrasyonlarını kolaylaştırmaktadır. AB'nin faaliyet gösterdiği alanların genişlemiş olması, aday ülkelerin hazırlığının kalitesinin önemini artırmıştır. Bu durum, katılım öncesi dönemde, koşulluluk ilkesinin katı bir şekilde uygulanması ve katılımın her aşamasında şartların yerine getirilmesi ihtiyacını ortaya koymaktadır.

Katılım öncesi stratejinin bir parçası olarak, Komisyon, her bir aday ülkenin kaydettiği ilerlemeyi yakından izleyecektir. Bu izleme, politik, ekonomik ve mevzuat kriterleri temelinde gerçekleştirilecektir. Komisyon, hukukun üstünlüğünü sağlamaya yönelik, idari ve yargı kapasitesi ile yolsuzlukla mücadele alanlarındaki yapıların tesis edilmesine özel dikkat sarf edecektir.

Bulgularına dayalı olarak, Komisyon, her bir aday ülke için Katılım Ortaklığı ve Avrupa Ortaklığı belgelerinde yer verilen kısa ve orta vadeli reform önceliklerine ilişkin önerilerde bulunacaktır. Genişleme sürecine dahil ülkelere verilecek mali yardım, söz konusu belgelerde belirlenen ortaklık önceliklerine ilişkin reformlar üzerinde odaklanacaktır. 2007 yılında katılım öncesi ihtiyaçların tek bir çatı altında toplanması, AB mali yardımlarını etkinleştirecektir.

Sürece dahil ülkelerle yapılan ortaklık anlaşmaları, bu ülkelerin hazırlıkları açısından önemli bir rol oynamaktadır. Komisyon, bu ülkelerin taahhütlerini yerine getirmelerini izleyecektir. Bu alanda tatminkar düzeyde bir ilerleme, üyelik başvurusuna ilişkin yapılacak değerlendirilmenin temel unsurlarından birini oluşturmaktadır.

Katılım müzakerelerinin ilerlemesi, müzakere çerçeve belgelerinde yer verilen şartların yerine getirilip getirilmediğine göre değerlendirilecektir. Bir fasıl müzakereye açılmadan ve kapatılmadan önce, aday ülkelerin belirlenecek performans kriterlerini yerine getirmesi gerekmektedir. Bu kriterlerin yerine getirilmemesi, ilgili fasıldaki müzakerelerin askıya alınması veya tekrar açılmasını gündeme getirebilecektir.

Gelecekte, politik reformlar ile müzakerelerin genel seyri arasında daha yakın bir bağlantı tesis edilecektir. Siyasi kriterler başlığı altındaki hususlara yönelik gelişmeler hakkında aday ülkelerle gerçekleştirilecek diyalogun sonuçları müzakere sürecine aktarılacaktır. Komisyon diyalogu üye ülkelerle birlikte hazırlayacak ve onlara ilgili Konsey birimleri aracılığıyla rapor verecektir. Ayrıca, mevcut müzakere çerçevesi Yargı ve Temel Haklar faslını içermektedir. Bu, kritik alanlardaki ilerlemenin yakından izlenmesine imkan verecektir. Özgürlük, demokrasi ve temel insan hak ve özgürlükleri gibi ilkelerin ciddi ve devamlı bir biçimde ihlal edilmesi durumunda katılım müzakereleri askıya alınabilecektir.

Bundan böyle, ülkelerin ekonomik reformlarıyla ilgili diyalogun sonuçları müzakere sürecine aktarılacaktır. Komisyon diyalogu üye ülkelerle birlikte hazırlayacak ve onlara ilgili Konsey birimleri aracılığıyla rapor verecektir. Bu diyalog, ekonomik kriterlerin yerine getirilmesi ve AB ekonomileriyle uyum sağlama alanlarına odaklanacaktır. Katılım öncesinde ülkelerin işleyen pazar ekonomilerine sahip ve iç pazarda rekabet edebilecek durumda olmaları temel önemdedir. Katılım öncesi yardımlar bu hedeflerin gerçekleştirilmesine odaklanacaktır.

Müzakere çerçeve belgeleri ve performans kriterleri ile birlikte, bu düzenlemeler, katılım müzakerelerine daha disiplinli bir yaklaşım getirecektir.

Ülkeler, kendi reform programlarını idare etmek amacıyla AB'ne katılacakları bir tarih hedefleyebilecekken, AB'nin benzer bir tarihi, üyelik müzakerelerinin tamamlanmasına çok yakın bir zamana kadar belirlememesi gerekmektedir. Katılım müzakerelerinin tamamlanma tarihinin ülkenin göstereceği ilerlemeye bağlı olduğu ilkesinin özellikle vurgulanması gerekmektedir.

3. Daha iyi iletişim

AB'nin, genişlemenin avantajları ve getireceği güçlükleri vatandaşlarına daha iyi anlatması gerekmektedir. AB'nin genişleme politikasının daha iyi anlatılabilmesi konusunda Üye Ülkeler, halka en yakın olan bölgesel ve yerel makamların ve sivil toplum kuruluşlarının yardımıyla genişlemenin tüm AB ülkelerine sağladığı faydaları kamuoylarına izah etmelidirler. Komisyon, Avrupa Parlamentosu, ulusal, bölgesel ve yerel idareler ile sivil toplum ile birlikte üzerine düşeni yerine getirecektir. Komisyon, temel müzakere belgelerini kamuoyuna anlaşılır bir şekilde açıklamayı planlamaktadır.

Birliğin, 2004 yılında Türkiye ile başlattığı ve 2006 yılında Batı Balkan ülkelerinin de dahil edildiği sivil toplum diyalogunun daha fazla geliştirilmesi gerekmektedir.

Bu belgede yer verilen yaklaşım, genişleme sürecinin demokratik zeminini güçlendirecektir. Kamuoyu ve karar vericiler arasında herhangi bir kopukluk olmaması süreçteki tüm aktörlerin çıkarınadır. Beşinci genişleme kapsamında edinilen tecrübeler, Birliğin önümüzdeki dönemde süreci daha ileri götürmek için atacağı adımlarda yol gösterici olacaktır.

EK -2

Aday Ülkelerle İlgili Sonuç ve Değerlendirmelerin Türkiye'ye İlişkin Bölümü

Türkiye Kopenhag *siyasi kriterlerini* yeterince karşılamaya devam etmiştir ve siyasi reformları sürdürmüştür. Bununla birlikte, geçen yıl reform hızında bir yavaşlama meydana gelmiştir. Özellikle ifade özgürlüğü konusunda daha fazla çaba sarfedilmesi gerekmektedir. Müslüman olmayan toplulukların hakları, kadın hakları, sendikal haklar ve Silahlı Kuvvetler üzerinde sivil kontrolün sağlanması hususlarında da daha ileri düzeyde gelişme kaydedilmelidir.

Demokrasi ve hukukun üstünlüğüne ilişkin olarak, kamu idaresi alanında Ombudsman Kanunu kabul edilmiştir. Kamu yönetimi reformu ile ilgili bir ilerleme katedilmemiştir.

Sivil-asker ilişkileri alanında, askeri mahkemelerde davalılar için kefalet imkanını iyileştiren gözden geçirilmiş prosedürler Meclis'in onayından geçmiştir. Bununla beraber, Silahlı Kuvvetlerin kıdemli üyeleri, sorumluluklarının ötesindeki konularda açıklama yapmayı sürdürmüştür.

Yargı reformu kapsamında ilerleme sağlanmıştır. Ancak, yeni kanunun mahkemeler tarafından uygulanması şu ana dek karışık bir tablo ortaya koymaktadır. Mahkemelerin bağımsızlığı daha ileri düzeyde oluşturulmalıdır.

Yolsuzlukla mücadele alanındaki yasal reformlarda kısıtlı bir gelişme kaydedilmiştir. Yolsuzluk yaygın olarak görülmeye devam etmektedir. Yolsuzlukla mücadele politikaları yeterli bulunmamaktadır ve yolsuzlukla mücadeleden sorumlu mercilerin güçlendirilmesi gerekmektedir.

İnsan hakları ve azınlıkların korunması ile ilgili olarak, işkence ve kötü muamele olaylarında azalma meydana gelmiştir. Bununla birlikte, tutuklama merkezleri dışında ve Güneydoğu'da **işkence ve kötü muamele** iddiaları endişe yaratmaktadır. İşkence faillerinin cezaysız bırakılması da sorun teşkil etmeye devam etmektedir. Terörle Mücadele Kanununda yapılan değişikliklerin temel özgürlüklere etkisi yakından takip edilmelidir. Değişiklikler kapsamlı bir terör suçları listesi ortaya koymuş ve davalılar için kefalet imkanını zayıflatmıştır.

Genelde, Türk toplumunda geleneksel olarak hassas konularda dahil olmak üzere, geniş bir dizi konuda yapılan kamuoyu tartışmalarında artış olmuştur. Bu trende rağmen, Avrupa standartları ile uyumlu **ifade özgürlüğü**, mevcut yasal çerçeve kapsamında henüz temin edilememiştir. Temyiz Mahkemesinin son dönemdeki bir kararı, konuşma özgürlüğünü kısıtlayan Ceza Kanununun 301. maddesine ilişkin içtihad oluşturmuştur. Ayrıca, önemli sayıda kişi hakkında şiddet içermeyen düşüncelerin ifadesinden dava açılmıştır. İfade özgürlüğünü kısıtlayan Türk Ceza Kanununun 301. maddesi ve diğer hükümlerinin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile uyumlu hale getirilmesi gerekmektedir.

Geçtiğimiz yıllarda alınan tedbirlerin uygulanmasındaki ilerleme ile **toplantı özgürlüğü** ve **dernek kurma özgürlüğüne** ilişkin kısıtlamalar azalmıştır. Bununla birlikte, bazı durumlarda gösteriler sırasında güvenlik güçlerince aşırı güç kullanılmıştır. Belirli bir kültürel kimliği destekleyen derneklerin kurulmasındaki sıkıntılar sürmektedir.

İnanç özgürlüğü çerçevesinde, dini azınlıkların durumunu iyileştirmesi beklenen bir kanunun kabulü bir çok defa ertelenmiştir ve Müslüman olmayan toplulukların karşılaştığı zorluklarla ilgili

bir değişiklik meydana gelmemiştir. Alevi topluluğunun durumunda bir değişme olmamıştır. Tüm dini toplulukların gereksiz kısıtlamalar ile karşılaşmamasını teminen Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile uyumlu yasal bir çerçeve oluşturulmalıdır.

Kadın hakları konusunda Türkiye’de artan bir toplum bilinci oluşmakta ve sivil toplum bu alanda giderek daha pozitif bir rol oynayabilmektedir. Yasal çerçeve genel olarak tatmin edicidir. Bununla birlikte, uygulamada kadın hakları, özellikle ülkenin fakir bölgelerinde, her zaman korunmamaktadır. Namus cinayetleri daha sistematik olarak soruşturulmalı ve gerekli hallerde kovuşturma ve mahkumiyetle takip edilmelidir.

Çocuk hakları ile ilgili olarak, çok kısıtlı ilerleme kaydedilmiştir. Eğitim ve on beş yaşın altında çocukların istihdamına ilişkin yasal hükümlerin uygulanmasında ilerleme sağlanmalıdır.

Sendikal haklara ilişkin olarak yasal bir gelişme katedilmemiştir. Türkiye, özellikle toplu görüşme ve grev hakkı ile ilgili AB ve ILO Standartlarını henüz karşılamamaktadır.

Türkiye’nin **azınlık haklarına** yaklaşımı kısıtlayıcı olmaya devam etmektedir. Türkiye azınlık haklarına ilişkin uluslararası yasal araçları kabul etmemiştir. Kültürel haklar çerçevesinde, Türkçe dışındaki dillerde kısıtlı yayın yapılmasına izin verilmektedir. Bu tür dillerin kamu eğitim sisteminde öğrenilmesine dair kısıtlamalar sürdürülmektedir. Kürtçe kurs veren tüm özel kuruluşlar Ağustos 2005 tarihinde kapanmıştır. Türkçe dışındaki dillerin kullanımı hem siyasi hayatta hem kamu hizmetlerine erişimde kısıtlanmaya devam edilmektedir.

Türkiye, özellikle AB’nin terör örgütleri listesinde yer alan PKK’nın artan terör saldırılarına hedef olmuştur. AB bu terör saldırılarını şiddetle kınamıştır.

Türkiye’nin **Güneydoğu**’daki ciddi ekonomik ve sosyal sorunları ele alması ve Kürt toplumunun tüm hak ve özgürlüklerden tam olarak istifade etmesini sağlaması gerekmektedir. Yerinden ayrılmak zorunda kalan kişi sayısı endişe yaratmaya devam etmektedir.

Bölgesel konular ve uluslararası yükümlülükler bağlamında, Türkiye **Kıbrıs sorununa** kapsamlı bir çözüm bulunabilmesini teminen BM çabalarına sürekli desteğini vurgulamıştır. Bununla birlikte, “Kıbrıs” ile ilişkilerin normalleştirilmesi yönünde hiçbir ilerleme kaydedilmemiştir. Temmuz 2005 tarihinde Uyum Protokol’ünün imzalanmasından bu yana, Türkiye Protokol’ün tam olarak uygulanması ve Kıbrıs’a uygulanan ulaşım araçlarındaki kısıtlamalar da dahil malların serbest dolaşımının önündeki tüm engellerin kaldırılması yönünde adım atmamıştır. Avrupa Konseyi Haziran 2006 tarihli toplantısında, Konsey’in 2006 yılı içinde Uyum Protokol’ünün uygulanmasını gözden geçireceği ve 21 Eylül 2005 tarihli AB Deklarasyonu’nda yer alan konuların takibini sağlayacağını hatırlatmıştır.

Yunanistan ile ilişkiler olumlu şekilde gelişmiş ancak mevcut sınır ihtilaflarının çözümlenmesinde ilerleme kaydedilmemiştir. İki ülkenin Dışişleri Bakanlarının bir toplantısında yeni bir güven artırıcı tedbirler paketi üzerinde mutabık kalınmıştır. İyi komşuluk ilişkileri önem arz etmeye devam etmektedir.

Ekonomik kriterlerle ilgili olarak, geçtiğimiz dönemdeki istikrarı ve reform başarılarını sürdürdüğü müddetçe, Türkiye işleyen bir pazar ekonomisi olarak görülebilir. İstikrar politikasını

devam ettirmesi ve yapısal reformlara yönelik kararlı adımlar atması şartıyla, Türkiye orta vadede Birlik içindeki rekabet baskısı ve pazar güçleri ile başedebilecektir.

Pazar ekonomisinin temelleri üzerindeki uzlaşma büyük ölçüde aynı kalmıştır. İstikrara yönelik makroekonomik politikalar güçlü bir ekonomi ve şoklara karşı artan esnekliğe katkıda bulunmuştur. Bütçe açıkları ve hükümetin borç oranları kayda değer ölçüde azaltılmış ve sosyal güvenlik sistemini iyileştirmek için bazı önemli tedbirler alınmıştır. Gözetim ve denetim mercilerinin bağımsızlığı teyit edilmiştir. Kamu bankalarının ayrıcalıkları sona erdirilmektedir. Özelleştirme süreci hız kazanmıştır. Bankacılık sektörü ve bankacılık dışı mali sektör derinleşmeye devam etmiş ve denetim güçlendirilmiştir. Ekonomi dışı ticaret ve yatırımlara daha açık hale gelmiştir. Merkez Bankası ve hükümet enflasyondan arınma politikalarını uygulamayı sürdürmüştür.

Göreceli olarak yüksek olan dış finansman ve hükümetin finansman ihtiyacı, makroekonomik istikrara potansiyel bir risk oluşturmaktadır. Mali konsolidasyonun daha fazla güçlendirilmesi ve yapısal tedbirlerle etkin bir şekilde desteklenmesi gerekmektedir. Kayıt dışı istihdamın yokedilmesi önem arz etmektedir. İşgücü piyasası dengesizlikleri varlığını sürdürmektedir. İstihdam oranı, özellikle kadın nüfus için, giderek düşmektedir. Bu dengesizliklere yönelik alınan politika tedbirleri çok kısıtlı olmuş ve ücret dışı istihdam maliyeti yüksek seviyelerde kalmıştır. Ortalama eğitim standartları nispeten düşük olmakla beraber, geniş farklılıklar mevcut bulunmaktadır. Devlet yardımlarındaki düşük şeffaflık ve piyasadan çıkışın önündeki engeller iş ortamını olumsuz etkilemiştir. Enerji sektöründeki yeniden yapılandırma oldukça yavaş ilerlemiştir.

Türkiye *üyelik yükümlülüklerini üstlenme kapasitesini* iyileştirmiştir. Birçok alanda ilerleme kaydedilmiştir. Bununla birlikte, Katılım Ortaklığı Belgesinde yer alan kısa vadeli önceliklerin yerine getirilmesi birçok alanda gerçekleştirilmemiştir. Gümrük Birliği çerçevesinde Türkiye tarafından yerine getirilmeyen bir dizi yükümlülük mevcut bulunmaktadır. Uyum düzeyinin artırılması ve kurumsal ve idari kapasitenin iyileştirilmesi için yapılması gereken çok şey bulunmaktadır.

Malların serbest dolaşımı alanında sağlanan gelişme dengesizdir. Akreditasyon, standardizasyon ve uygunluk değerlendirmesi gibi alanlarda ilerleme kaydedilmiştir. Bununla birlikte, malların serbest dolaşımı prensibine aykırı bir dizi hüküm mevcut bulunmakta ve ticaretteki teknik engellerin varlığı devam etmektedir. **İşçilerin serbest dolaşımına** ilişkin bir gelişme meydana gelmemiştir. **İşletme kurma hakkı** ve **hizmet sağlama hakkına** ilişkin müktesebata uyum sağlanması hususunda çok kısıtlı ilerleme kaydedilmiştir. **Sermayenin serbest dolaşımı** alanında çok sınırlı gelişme sağlanmıştır. Özellikle kara para aklamaya karşı mücadelede uyum yetersiz düzeydedir. Yabancılar tarafından gayrimenkul alımı kısıtlanmıştır.

Kamu ihaleleri alanında çok kısıtlı ilerleme sağlanmıştır. Muafiyetlerin getirilmesiyle kanunun uygulama alanı daralmıştır. Türkiye’de kamu ihaleleri ile ilgili tüm alanlarda uyumlu bir politika izlenmesini temin eden bir kurum bulunmamaktadır. **Şirketler hukukuna** ilişkin olarak, kısmi ilerleme kaydedilmiştir. Türkiye uluslararası muhasebe standartlarının çoğunluğunu kabul etmiştir. Bununla birlikte, bunlar Türk şirketlerinin çoğunluğu için yasal olarak bağlayıcı değildir. Uyum düzeyi düşüktür. **Fikri mülkiyet haklarına** uyum sağlanmasında ilerleme kaydedilmiş ve idari kapasite iyileştirilmiştir. Bununla birlikte, örgütlü korsanlık ve sahteciliğe yönelik uygulamaya ilişkin daha fazla gelişme sağlanmalıdır. Ayrıca, ilgili merciler arasında koordinasyon ve

işbirliğinin güçlendirilmesi gerekmektedir. Uzmanlaşmamış alt seviye mahkemeler yasayı tam olarak uygulamakta güçlük çekmektedir.

Rekabet politikası alanında katedilen ilerleme karışık bir tablo sergilemektedir. Anti-tröst mevzuatının uyumlaştırılması oldukça ilerlemiş olup, Rekabet Kurumu tarafından uygulanması tatmin edicidir. Bununla birlikte, devlet yardımları konusunda gelişme kaydedilmemiştir. Bu kapsamda, Türkiye ne gerekli yasal çerçeveye, ne de idari yapılara sahip bulunmaktadır. Ortaklık Anlaşmasındaki ilgili yükümlülüklerin yerine getirilmesi gerekmektedir.

Türkiye **mali hizmetler** hususunda kısmi ilerleme sağlamıştır. Gelişmeler içerisinde, yeni bankacılık kanunu, sigortacılık ve özel emeklilik sektörlerindeki ödeme gücüne ilişkin kanun yer almaktadır. Sigortacılıkla ilgili kanunların uyumu kısıtlıdır. Yatırım hizmetleri ve menkul değer piyasasında, yatırımcı tazmin programı, sınır ötesi hizmet sunumu, açıklama koşulları ve prospektüsleri daha ileri düzeyde adaptasyon gerektirmektedir. Sigortacılık ve menkul kıymetler piyasası sektörlerinde gözetim kapasitesinin güçlendirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Bilgi toplumu ve medya alanlarında başka dillerde yerel yayıncılık da dahil olmak üzere gelişme sağlanmıştır. Türkiye, elektronik iletişim ve bilgi teknolojileri alanında daha fazla uyum için sağlam bir temel edinmiştir. Medya ve görsel işitsel politika alanındaki genel uyum oldukça sınırlıdır.

Tarımda, kırsal kalkınmaya ilişkin olarak sınırlı ilerleme kaydedilmiştir. Ancak, uygulama ilgili yasal tedbirlerin ve idari yapıların kabul edilmesinde yaşanan gecikmelere bağlı olarak tehlikeye atılmıştır. Ortak Tarım Politikası'na (OTP) uyum için bir çok idari yapının geliştirilmesi beklenmektedir. Türkiye'nin üreticilere sağladığı desteğin artan bir şekilde üretim seviyesine bağlı olarak verilmesine dair politikası OTP reformu ile paralel değildir. Genel olarak, uyum sınırlıdır. **Balıkçılık** ile ilgili olarak ilerleme kaydedilmemiştir. Müktesebatın önemli unsurları Türk mevzuatında bulunmamaktadır. Ortak Balıkçılık Politikasını uygulayacak yapılar yoktur. **Bitki, hayvan ve gıda politikasının** uyumlaştırılmasında sınırlı ilerleme kaydedilmiştir. Müktesebatın uygulanmasına elverecek mevzuat çerçevesi ve idari yapılar eksiktir. Genel olarak, kontrol sistemleri zayıftır. Esas zorluk, özelde hayvan sağlığı durumu göz önüne alınırsa hayvan hastalığı kontrol sisteminin etkin kontrolünün noksan olması sebebiyle hayvancılık sektöründe yaşanmaktadır.

Ulaştırma Politikası, sınırlı ilerleme kaydedilmiştir. Karayolu taşımacılığı alanındaki uyum oldukça ileri düzeydedir ancak bu uyum diğer sektörlerle eşit olarak yansımamıştır. Demiryolu sektörünün yapısı ile ilgili bir karar askıdadır. Uluslararası deniz ve hava taşımacılığı anlaşmaları gerekli müktesebat ulusal hukuka aktarılmadığı için tamamlanmamıştır. **Trans Avrupa Şebekeleri** faslında sınırlı ilerleme kaydedilmiştir. **Enerji** konusunda kısmi ilerleme kaydedilmiştir. Ancak yasal uyumlaşma eşitsiz olarak gerçekleşmiştir. Enerji verimliliği için bir çerçeve kanunun oluşturulması gerekmektedir. İdari kapasite ve düzenleyici kurumların bağımsızlığı güçlendirilmelidir.

Vergilendirme konusunda sınırlı ilerleme kaydedilmiştir. Türk mali rejimi, müktesebat ile kısmen paraleldir. KDV'nin kapsamı ve oranları, tüketim vergisinin yapısı ve oranları ve genel olarak doğrudan vergilendirme tamamlanmamıştır. Tütün mamulleri ile alkollü içkilerin vergilendirilmesi konularında tüm ayrımcı unsurların acilen ortadan kaldırılması gerekmektedir.

Türkiye, **ekonomik ve parasal birlik** alanında ilerleme kaydetmiştir. Genel olarak, hazırlıklar iyi gitmektedir. Ancak, kamu sektörünün parasal finansmanını engelleyen mevzuat ile kamu sektörünün mali kurumlara ayrıcalıklı erişiminin yasaklanması müktesebat ile uyumlu değildir. Ayrıca, verimli bir koordinasyon ve işbirliği pratiklerinin noksanlığı, ekonomi politikasının etkinliğini azaltmaktadır. Tek tip sınıflandırmanın kullanılması ve sektör istatistiklerine erişim konuları ile ilgili olarak Türkiye kısmi ilerleme kaydetmiştir. Uyumlaştırma sınırlıdır ancak yeni mevzuat dikkat çekici bir ilerleme kaydetmiştir.

Özellikle sosyal koruma ve yeni Engelliler Kanunu'nun uygulanması konularında AB **istihdam ve sosyal politikası** Türkiye sınırlı ilerleme kaydetmiştir. Ancak sendika hakkına tam olarak saygı gösterilmesi sağlanmalıdır. Kayıt dışı istihdam ile mücadeleye önem verilmesi gerekmektedir. Uygulamanın güçlendirilmesi için idari kapasite geliştirilmelidir.

Türkiye, **işletme ve sanayi politikası alanında**, kayda değer ilerleme kaydetmiştir. Özellikle, Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansının kurulması önem taşımaktadır. Özelleştirme, KOBİ tanımının uyumlaştırılması ve politikaların programlanması alanlarında ilerleme kaydedilmiştir. Uyum düzeyi yüksektir.

Bölgesel politika ve yapısal araçların koordinasyonu, alanında, özellikle kalkınma ajanslarının kurulmasıyla ilerleme kaydedilmiştir. Ancak, bu ajansların rolü ve işleyişi bazı kaygılara yol açmaktadır. Mülkiyet ve kurumsal sorumluluk konusunda, bakanlıklar arasında merkezi ve bölgesel düzeyde yetki paylaşımının değerlendirilmesi de dahil olmak üzere, ilerlemeye ihtiyaç bulunmaktadır. Uyum orta düzeyde kalmıştır.

Yargı ve temel haklar alanında kısmi ilerleme kaydedilmiştir. Genel olarak, yargı reformu alanında sürekli vir ilerleme söz konusudur. Yeni mevzuatın uygulanması karışık bir tablo sergilemekte olup, yargı bağımsızlığının güçlendirilmesi gerekmektedir. Yolsuzlukla mücadele alanında, kamu idaresinde şeffaflığın artırılması yoluyla, kısmi ilerleme sağlanmıştır. Ancak, yolsuzluk yaygın olarak sürmekte ve bununla mücadele eden kurumlar ve politikalar zayıftır. Milletvekili dokunulmazlığının kapsamı çok geniştir. Temel özgürlüklere ilişkin olarak, reformların uygulanması devam etmesine karşın, sınırlı yasal ilerleme sağlanmıştır.

Adalet, özgürlük ve güvenlik alanında, Türkiye, sığınma, sınır idaresi, insan kaçakçılığı, gümrük ve polis işbirliği konularında ilerleme sağlanmıştır. Göç, organize suçlarla mücadele, kara para aklama ve sivil ve cezai alanlarda hukuki işbirliği alanlarında uyum süreci devam etmekle birlikte henüz tamamlanmamıştır.

Bilim ve araştırma alanında, AB programlarına katılım ve bütçe ayrılması başta olmak üzere kısmi ilerleme sağlanmıştır. **Eğitim ve kültür** alanında kayda değer ilerleme sağlanmıştır. Uyum her iki fasıl bakımından oldukça ileri bir düzeydedir.

Çevre alanında, atık yönetimi ve gürültü alanında, uyum süreci devam etmektedir. Uluslar arası sözleşmeler ve diğer alanlarda uyum düşük bir seviyededir. Sınır aşan konular ve kamuoyu danışmaları gibi yatay mevzuat alanlarında ilerleme kaydedilmemesi kaygı vermeye devam etmektedir. Hava kalitesi, doğanın korunması ve su kalitesi alanlarındaki mevzuatın uyumlaştırılması alanlarında kısmi ilerleme kaydedilebilmiştir. Çevre Kanunu'nda yapılan değişiklikler kurumsal kapasiteyi güçlendirecektir. Uygulamaya ilişkin çalışmalar zayıf kalmıştır.

Tüketici ve sađlđın korunması alanında, tüketicinin korunması alanında piyasa gözetim sisteminin geliştirilmesi başta olmak üzere ilerleme kaydedilmiş, halk sađlđı alanında, salgın hastalıkların gözetimi ve bulaşıcı hastalıkların kontrolü amacıyla tesis edilmiş olan ađ başta olmak üzere ilerleme kaydedilmiştir. Ancak her iki alanda uygulama zayıf kalmıştır.

Gümrük Birliği, Türkiye'yi bu alanda yüksek düzeyli uyum için hazırlamıştır. Ancak, serbest bölgeler, gümrük vergisi muafiyeti, taklit mallarla mücadele, sonradan control gibi bazı spesifik konularda mevzuat uyumlu değildir. Gümrük idaresinin, güçlendirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır.

Türkiye, **Dış İlişkiler** alanında ileri bir uyum düzeyi elde etmiştir. Ancak, AB'nin Ortak Ticaret Politikasına uyum tamamlanmamıştır. **Ortak dış, güvenlik ve savunma politikasına** uyum devam etmiştir. Türkiye, bölge istikrarını teşvik ederek, Orta Doğu'da dış politika eylemini yoğunlaştırmıştır. Ermenistan sınırı kapalı kalmaya devam etmektedir. Türkiye ESDP misyonlarında yer almıştır. Ancak, Türkiye'nin ESDP'ne katılımı zorluklar teşkil etmeye devam etmektedir. Türkiye "Kıbrıs" ve Malta'nın AB-NATO stratejik işbirliğine katılımını engellemeye devam etmektedir. Benzer olarak, Türkiye "Kıbrıs"ın Wassenaar Düzenlemesine katılmasına muhalefet etmektedir. Uluslararası Ceza Mahkemesi'ni kuran Statüyü imzalamamıştır.

Mali kontrole ilişkin olarak sınırlı bir ilerleme kaydedilmiştir. Bazı idari yapılar ve uygulama mevzuatı yürürlüktedir. Ancak, Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu tam olarak uygulanmamaktadır. Her ne kadar bazı geçici önlemler alınmış olsa da AB'nin mali çıkarlarını koruyacak yapılar henüz tamamlanmamıştır. **Mali ve bütçesel hükümlere** ilişkin olarak Türkiye doğru muhasebe, toplama, ödeme ve öz kaynak kontrolünün sağlanması için koordinasyon yapılarını ve uygulama kurallarını oluşturmalıdır.